

Motion till riksdagen 2007/08:K385

av Karin Pilsäter (fp)

Bättre konkurrens med färre kommunala bolag

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om avveckling av den kommunala bolagssektorn.

Motivering

En grundläggande demokratisk princip är att offentlig verksamhet skall drivas med full öppenhet och insyn för medborgare, politiker och medier. Därför bör kommunal verksamhet i huvudsak bedrivas i förvaltningsform.

Den kommunala bolagssektorn bör i huvudsak avvecklas genom att bolagen återgår i förvaltningsform, säljs till privata ägare eller läggs ned. Av socialpolitiska och näringspolitiska skäl lär det vara nödvändigt att en del av kommunernas bostadsbestånd finns kvar. Om en kommun väljer att driva detta i bolagsform måste det kringgärdas med ett tydligare regelverk än dagens.

År 2002 fanns det 1 432 kommunala bolag med sammanlagt 43 000 anställda och en omsättning på 120 miljarder. Samtidigt fanns det 118 landstingsägda bolag med 37 000 anställda och en omsättning på 32 miljarder. Både som arbetsgivare och vad det gäller kommunernas ekonomi spelar alltså de kommunala bolagen en stor roll. I 45 kommuner visade bolagssektorn ett samlat underskott 2005.

Ett stort antal kommuner har upptäckt att man genom koncernbildningar kan ägna sig åt avancerad skatteplanering och kvitta vinster mot förluster mellan olika bolag i koncernen. Genom koncernbildningarnas bidragsmöjlighet kan dessutom avgiftsfinansierade verksamheter som egentligen borde styras av självkostnadsprincipen leverera sina vinster till t.ex. olika kommunala evenemang och annat. Denna smygbeskattning kan i vissa större kommuner uppgå till hundratals miljoner kronor. Kommunal skatteplanering ge-

Fel! Okänt namn på

nom koncernbildning bör inte vara möjlig, inte heller att avgiftsfinansierade kommunala verksamheter som drivs i bolagsform genom bidrag kan bekosta verksamheter som inte har med bolagets egentliga verksamhet att göra.

Kommunal verksamhet ska inte ha marknadsintressen

Det är viktigt att hålla en tydlig rågång mellan kommunal verksamhet och rena marknadsintressen. Därför är det oroande att antalet bolag med kommuner som minoritetsägare har ökat under senare år. Varken kommunens invånare eller privata företag gynnas av experiment med kommunal blandekonomi. Den kritik som kan riktas mot helägda kommunala bolag är lika giltig när det gäller bolag med kommuner som minoritetsägare. Konkurrensfördelarna för ett företag med en eller flera kommuner som delägare är uppenbara. Den demokratiska kontrollen är påtagligt sämre i bolag där flera kommuner ingår som delägare än för ett bolag som är helägt av en kommun. Utvecklingen av bolag där kommuner är minoritetsägare bör särskilt granskas. Det finns inte idag en klar bild över hur många dessa bolag är, vilka som är övriga ägare eller vilken verksamhet de bedriver.

Det finns också andra exempel på hur kommunala och privata intressen växer samman. Gemensamma satsningar på utbildningsprojekt, byggande av idrottsanläggningar och kulturanläggningar är exempel på detta. I ett fall rör det sig om ett i Finland beläget reningsverk som ägs av en svensk och en finländsk kommun samt ett privatägt finländskt bryggeri. I andra fall handlar det om samfinansiering mellan kommuner, näringsliv och Vägverket vad det gäller förbättring av vägar eller byggandet av nya av- och påfarter. Många av dessa projekt är i sig säkert bra, och det kan finnas många goda skäl till dem. Samtidigt innebär de problem vad det gäller demokrati, öppenhet och möjlighet att utkräva ansvar. Denna utveckling och de problem den kan innebära ur demokratisynpunkt bör därför utredas.

Det finns ett antal goda skäl till varför kommunal verksamhet i första hand bör drivas i förvaltningsform. Det är endast i förvaltningsformen som det går att garantera att verksamheten drivs i demokratiska former och med full öppenhet och insyn för medborgarna. Bara förvaltningsformen garanterar de anställdas möjligheter att meddela sig med allmänhet och medier och delta i det offentliga samtalet, något som leder till förbättringar av den kommunala verksamheten och innebär att det blir lättare att upptäcka misstag och fel. Det är inte en händelse att de affärer och skandaler som till och från förekommer i kommunala sammanhang ofta kan relateras till de kommunala bolagen.

Det är viktigt att kommuner koncentrerar sig på den kommunala kärnverksamheten. Sammanblandning av bolagsverksamhet och politik riskerar lätt att uppstå i kommuner som bedriver en stor del av sin verksamhet i bolagsform. Skattebetalarnas pengar skall inte riskeras i affärsverksamheter som drivs i bolagsform och stötts med kommunala medel.

De kommunala bolagen snedvrider konkurrensen

De kommunala bolagen snedvrider konkurrensen och hämmar tillväxten då de agerar på en öppen och fri marknad. De behöver inte ha samma höga avkastningskrav som privata företag. De har tillgång till förmånliga krediter vid kommunal borgen. Kommunala bolag har möjlighet att samutnyttja kommunens övriga resurser på ett sätt som inte står privata företag till buds. De starka kopplingar som ofta finns mellan en kommuns politiska ledning och dess bolag riskerar att leda till otillbörligt gynnande i samband med upphandlingar och avtal. Risken för att jävssituationer skall uppstå är påtaglig. Detta gör att privata affärsverksamheter som konkurrerar med kommunala bolag befinner sig i en utsatt position. Möjligheten att växa begränsas, och risken att konkurreras ut ökar om vi har alltför många starka affärsdrivande kommunala bolag. Det finns exempel på situationer där människor avstår att ens starta företag på grund av förekomsten av kommunala bolag. Allt detta hämmar tillväxt och en sund ekonomisk utveckling.

Regeringen har aviserat att man avser lägga fram skärpta konkurrensregler med sanktioner för otillbörlig konkurrens. Detta är bra, men inte tillräckligt. En handlingsplan för avveckling av den kommunala bolagssektorn bör tas fram.

Stockholm den 4 oktober 2007

Karin Pilsäter (fp)